

INHOUD

ONTDEKKEN 6

Welkom in Berlijn.....	8	Reisroutes.....	22
De parels van Berlijn.....	10	Veelzijdig Berlijn.....	28
Zicht op Berlijn.....	14	Jaaroverzicht van Berlijn.....	52
De wijken van Berlijn.....	16	Een korte geschiedenis.....	54

BELEVEN 60

Rond Unter den Linden.....	62	Tiergarten.....	152
Museumsinsel.....	82	Kreuzberg.....	178
Rond Alexanderplatz.....	102	Rond de Kurfürstendamm.....	196
Noord-Mitte en Prenzlauer Berg.....	118	Rond Schloss Charlottenburg.....	208
Friedrichshain.....	142	Buiten het centrum.....	220

WEGWIJS 268

Voor vertrek.....	270	Register.....	278
Berlijn onderweg.....	272	Nuttige uitdrukkingen.....	284
Praktische informatie.....	276	Dankbetuiging.....	287

Links: Binnen in de koepel van de Reichstag
Vorige bladzijde: De monumentale Berliner Dom
Omslag voor: De iconische Weltzeituhr op Alexanderplatz

Groene ruimten

Elke Berlijnse buurt heeft zijn eigen *Volkspark*, populair bij de lokale bevolking. Elk park heeft zijn eigen stijl en karakter. Zo bevat Volkspark Friedrichshain (blz. 148) volleybalvelden en tennisbanen, monumenten uit de DDR-tijd en een prachtige fontein met sprookjesbeelden.

Märchenbrunnen, de sprookjesfontein in Volkspark Friedrichshain

Kleurrijke tuinen

De stadstuinen kunnen het hele jaar door worden bezocht. De Botanischer Garten in Dahlem (blz. 248) is een trekpleister. Er worden het hele jaar door evenementen georganiseerd en in de koudere maanden kan men een kijkje nemen in tropische kassen. De Gärten der Welt in het oosten heeft allerlei thematuinen en een Chinees theepaviljoen.

Planten en kleurrijke bloemen (inzet) in de Botanischer Garten in Dahlem

BERLIJN EN DE PARKEN

Berlijn heeft soms een wat onterechte reputatie van een grijze industriestad, maar in werkelijkheid bruist de stad van het leven dankzij een grote verscheidenheid van prachtige locaties met veel groen, zoals het in het zuidoosten gelegen Grunewaldbos, en talrijke rivieren en meren.

TOP 3 BERLIJNSE MEREN

Strandbad Wannsee

Met een 1,2 km lang wit zandstrand (het zand komt uit de Oostzee), rieten stoelen en jaren-twintigarchitectuur is dit meer (blz. 240) een zomerse topbestemming.

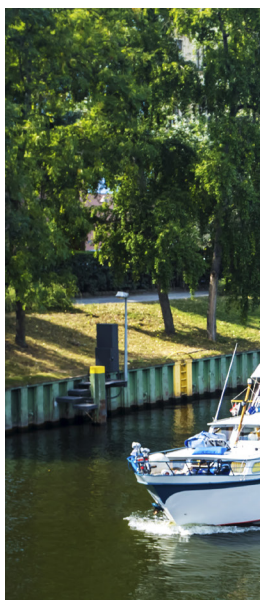
Müggelsee

Berlijns grootste meer (blz. 232) heeft een strand met een volleybalnet, een speeltuin en een pierenbad dat leuk is voor de kleintjes.

Liepnitzsee

Het kost iets meer tijd om bij dit meer te komen, en er zijn ook geen faciliteiten, maar de sfeer is er sereen en het water mooi schoon.

Boten op een rustig deel van de rivier de Spree ↓

Kronkelende rivieren

De Spree en de Havel, de twee grootste rivieren van Berlijn, meanderen door de stad. Ook lopen er tal van grachten door de stad. Berlijn heeft zelfs meer bruggen dan Venetië. Er wordt volop gevaren op deze wateren, maar ze zijn ook een paradijs voor natuurliefhebbers, met kilometerslange wandelpaden langs het water.

2

BERLINER DOM

W2 Am Lustgarten Hackescher Markt 100,300
 Dag. 9.00–20.00 ('s winters tot 19.00), zo en feestdagen
 12.00–20.00 uur www.berlinerdom.de

De Berlijnse kathedraal staat op de oostelijke oever van de Spree, een beetje afgezonderd van de rest, waardoor dit ontzagwekkende baken van de stad juist nog meer opvalt.

De bouw van de Berliner Dom werd voltooid in 1750 en was gebaseerd op een barokontwerp van Johann Boumann. Het huidige neobarokke bouwwerk is een ontwerp van Julius Raschdorff en dateert uit 1894–1905. De centrale koperen koepel is 98 m hoog. Na zware beschadiging in de Tweede Wereldoorlog is de kathedraal nu in een eenvoudiger vorm gerestaureerd, maar ze bevat nog wel oorspronkelijke elementen, zoals de preekstoel en het altaar.

Het orgel van Sauer telt zo'n 7200 pijpen.

270

Het aantal treden naar de wandelgang, met een fraai zicht op het Museumsinsel.

De crypte van de familie Hohenzollern, verborgen onder de vloer, bevat 100 fraai gedecoreerde sarcofagen.

MOOI UITZICHT
Lichtshow

Tijdens het tiendaagse Festival of Lights in oktober worden in Berlijn op belangrijke bezienswaardigheden zoals de Berliner Dom prachtige lichtshows geprojecteerd.

↑ Tijdens het Festival of Lights krijgt de voorgevel van de kathedraal door licht- en videoprojecties een heel ander karakter

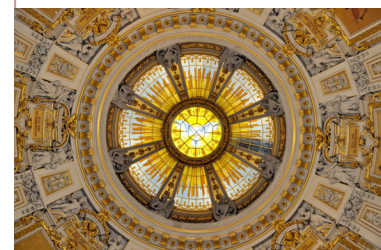
De mozaïeken in de koepel bevatten elk meer dan een half miljoen tegeltjes.

↑ Het indrukwekkende interieur in neorenaissancestijl, met enkele extravagante meubels en indrukwekkende decoraties

MOZAÏEKEN

Bewonder als u in de kathedraal bent de mozaïeken van Anton von Werner. De oorspronkelijke ontwerpen – de mozaïeken werden verwoest tijdens de Tweede Wereldoorlog – zijn door het bedrijf Ferrari & Bacci gebruikt om de reproducties te kunnen maken.

↑ De Berliner Dom, een neobarokkathedraal uit 1750

De historische Reichstag met de moderne glazen koepel ↑

REICHSTAG

📍 J5 📍 Platz der Republik 📍 Brandenburger Tor
 🏛 Bundestag 📞 100, 245, M85 🕒 Dag. 8.00-0.00 uur;
 reserveer een tijdslot of het restaurant zeker een paar
 dagen van tevoren 🌐 bundestag.de

De zeer herkenbare Reichstag, zetel van het Duitse parlement, heeft fascisme, brand, bombardementen en een kunstuiting waarbij het pand werd gewikkeld in plastic doorstaan. Het gebouw is het symbool van een modern, politiek transparant Duitsland.

De Reichstag werd tussen 1884 en 1894 gebouwd naar een neo-renaissancistisch ontwerp van de Duitse architect Paul Wallot. In 1933 verwoestte een brand de grote zaal en de Tweede Wereldoorlog vertraagde de herbouw jarenlang. Rond 1960 onderging het gebouw een gedeeltelijke restauratie, waarbij de meeste ornamenten op de gevel werden verwijderd. Na de Duitse hereniging in 1990 werd de Reichstag opnieuw de thuisbasis van het Duitse parlement. De prachtige glazen koepel, met de fotogenieke rondingen, spiegelzuilen en prachtig uitzicht op de stad, werd in 1999 toegevoegd door de Britse architect Norman Foster. Een permanente tentoonstelling in de koepel herinnert aan belangrijke gebeurtenissen in de Duitse parlementaire geschiedenis.

ETEN

Dachgarten-Restaurant

Het enige restaurant in een regeringsgebouw ter wereld dat algemeen toegankelijk is. Men serveert Duitse gerechten en mooi zicht op het oosten van Berlijn.

📍 Platz der Republik 1
 🌐 feinkost-kaefer.de/berlin
 ☎ ☎ ☎

De prachtige glazen koepel, met de fotogenieke rondingen, spiegelzuilen en prachtig uitzicht op de stad, werd in 1999 toegevoegd.

↑ De koepel van de Reichstag biedt fraaie uitzichten

Tijdlijn

5 december 1894

▲ De Reichstag, ontworpen door Paul Wallot, wordt ingewijd. De laatste steen wordt gelegd door keizer Wilhelm II.

27 februari 1933

▼ Brand vernietigt de Reichstag. Velen geloven dat dit gebeurde in opdracht van de nazi's om noodbevoegdheden te verkrijgen.

19 april 1999

▼ Het gebouw krijgt een spectaculaire nieuwe glazen koepel, die is ontworpen door Norman Foster.

7 juli 1995

Kunstenaars wikkelen de Reichstag in plastic.

15

Villa von der Heydt**Q H7** **Q Von-der-Heydt-Strasse 18** **T** 266 41 28 88**U** Nollendorfpplatz
M 100, 200, M29

Villa von der Heydt is een van de laatst overgebleven villa's in de wijk Tiergarten. Het huis is gebouwd tussen 1860 en 1862 als privéresidentie voor baron August von der Heydt. De fraaie villa werd ontworpen door Hermann Ende en G. A. Linke in laatneoklassieke stijl en is een van de weinige bewaard gebleven bouwwerken die nog herinneren aan de chicste en mooiste woonwijk van het toenmalige Berlijn, de zuidkant van de Tiergarten. De keurig aangelegde tuinen rond de villa zijn opgesierd met bustes van Christian Daniel Rauch en Alexander von Humboldt. Ze zijn ontworpen door Reinhold Begas en stonden oorspronkelijk langs de Siegesallee in de Tiergarten. Na de restauratie in 1980 werd de villa het hoofdkantoor van de invloedrijke Stiftung Preussischer Kulturbesitz (Stichting voor Pruisisch Cultuurbezit).

SHOPPEN**Andreas Murkudis**

Dit is een van de eerste vestigingen na de opknapbeurt van deze eerder wat armoedige straat. In de enorme witte ruimte kunt u terecht voor luxeartikelen van de naamgever-de eigenaar.

Q I7 **Q Potsdamer Strasse 81**
Q Ma-za

10.00-21.00 uur

W andreamurkudis.com

16

Bendlerblock (Gedenkstätte Deutscher Widerstand)**Q H6** **Q Stauffenbergstrasse 13-14** **T** 26 99 50 00 **U** Potsdamer Platz, Kurfürstenstrasse **M** M29, M48 **Q** Ma-vr 9.00-18.00 (do tot 20.00), za en zo 10.00-18.00 uur

De verzameling gebouwen die bekendstaat als het Bendlerblock, is tijdens het Derde Rijk neergezet als uitbreiding van het hoofdkantoor van de Duitse marine. In de Tweede Wereldoorlog was dit het hoofdkwartier van de Wehrmacht. Hier probeerde een groep officieren op 20 juli 1944 Hitler te liquideren – de poging mislukte. Vier van de samenzweerders werden doodgeschoten op de binnenplaats van het Bendlerblock.

Tiergarten
in de herfst
(inzet) en in
de zomer

In 1953 ontwierp Richard Scheibe een monument dat herinnert aan deze gebeurtenis. Het staat op de plek waar de executies plaatsvonden. Op de bovenste verdieping van het gebouw is een tentoonstelling ingericht over de geschiedenis van de antinazibeweging in Duitsland.

17

Diplomatenviertel**Q H6** **U** Nollendorfpplatz, Potsdamer Platz **M** 100, 106, 187, 200

Hoewel er in het Tiergarten-gebied al in 1918 consulaten gevestigd waren, groeide de buurt langs de zuidrand van de Tiergarten, tussen de Stauffenbergstrasse en de Lichtensteinallee, pas tijdens Hitlers Derde Rijk uit tot een echte diplomatenwijk, toen

hier grote ambassades van de asmogendheden Italië en Japan werden gebouwd. Deze monumentale panden waren van de hand van verschillende architecten, maar de fascistische interpretatie van het neoclassicisme en de invloed van Albert Speer als hoofdarchitect leidden tot een homogene, sombere groep gebouwen. Slechts enkele ervan overleefden de bombardementen van de Tweede Wereldoorlog. Tegenwoordig houdt de diplomatenwijk op bij de Tiergartenstrasse. Op de hoek met de Stauffenbergstrasse staat de Oostenrijkse ambassade, ontworpen door Hans Hollein, naast de ambassades van India en Zuid-Afrika. Op Tiergartenstrasse 21-23 staat nog de vooroorlogse Italiaanse ambassade, met daarnaast een kopie van de oude Japanse ambassade. Tussen de Klingelhöferstrasse en de Rauchstrasse staat een imposant complex van vijf ambassades (van Noorwegen, Zweden, Denemarken, Finland en IJsland). Het werd voltooid in 1999. In het complex vindt u ook een tentoonstellingsruimte en een café.

18

Tiergarten**Q I5** **Q** Tiergarten, Bellevue **M** 100, 106, 187, 200, N26

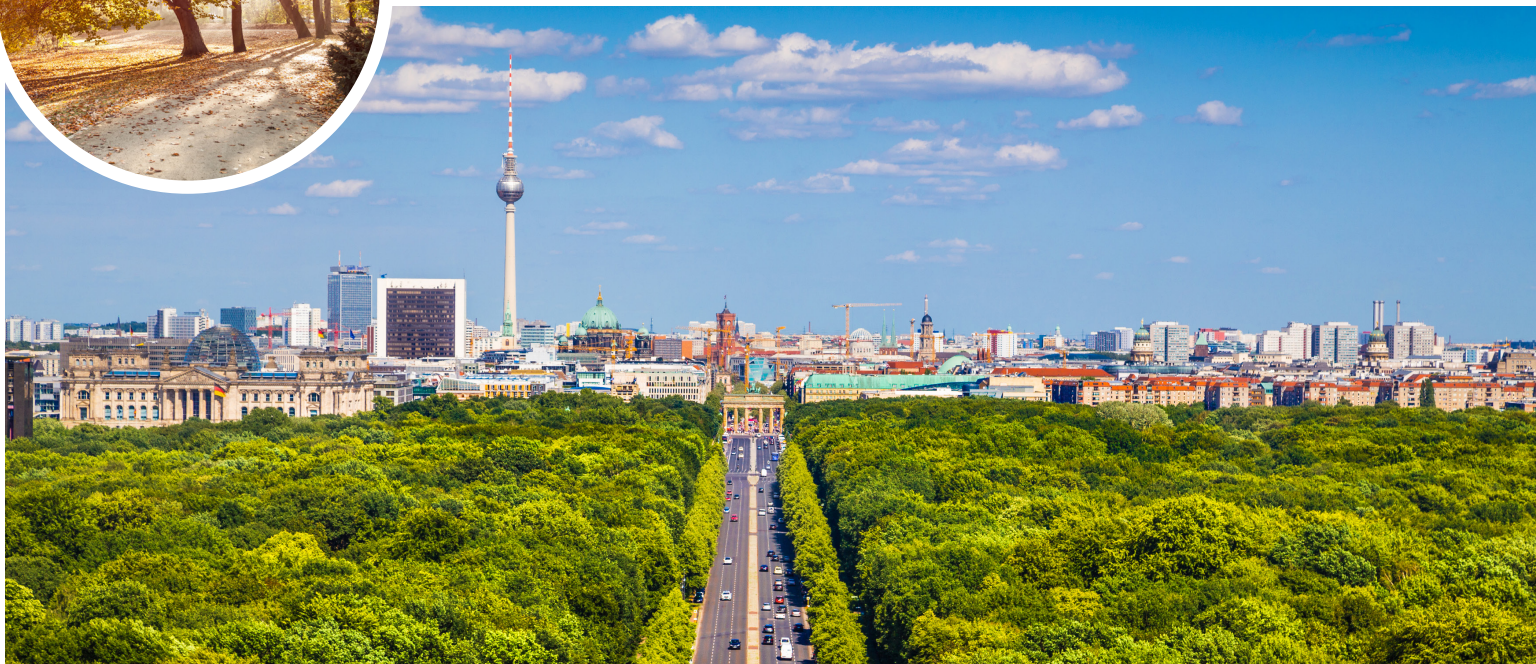
Dit is het grootste park van Berlijn. Het ligt in het geografische hart van de stad en beslaat een oppervlakte van meer dan 200 ha. Vroeger was het een jachtterrein voor de keurvorst, maar rond 1830 is het door Peter Joseph Lenné in een landschapspark veranderd. Aan het eind van de 19de eeuw werd in het oostelijke deel van het park een 500 m lange Siegesallee (triumfplan) aangelegd met daarlangs beelden van heersers en staatslieden.

Tijdens de oorlog raakte de Tiergarten zwaar beschadigd door bombardementen, en ook de Siegesallee bleef niet bespaard. Veel resterende monumenten zijn nu te zien in de Zitadelle Spandau (blz. 239). Nu de Tiergarten herbeplant is spreken de Berlijners hier weer graag af. Langs de lanen staan beelden van grootheden als Johann Wolfgang von Goethe en Richard Wagner.

Bij het meer de Neuer See en het Landwehrkanal ziet u gedenktekens voor de vermoorde leiders van de Spartacusbeweging, Karl Liebknecht en Rosa Luxemburg. Let ook op de verzameling gaslantaarns die wordt getoond bij S-Bahnhof Tiergarten.

PETER JOSEPH LENNÉ

Peter Joseph Lenné (1789-1866), zoon van een hof tuinman uit Bonn, trad in de voetsporen van zijn vader en werd een van de meest gerenommeerde landschapsarchitecten van Pruisen. Als directeur-generaal van de Koninklijke Pruisische Tuinen had hij een grote invloed op de vormgeving van de groene ruimtes in Berlijn en Potsdam. Van het koninklijke uitzicht bij Sanssouci tot de sprookjesachtige Pfaueninsel: veel van Lenné's parken staan nu op de Werelderfgoedlijst.

Select / Franziska Krug 42-43b; Giflishtih 138-139o; goleo 13b; holgs 33om, 52mr; 200ol, 201; hsvrs 48ol; kavun-chik 72b; Jonny Kristoffersson 40bl; jotily 268-269; JjFarquitectos 22b; lechatnoir 11or, 41or; lesart777 116ol; lucamato 194ol; MarioGuti 41ml, 164ol; matthewlees-dixon 156-157b; Maxlevoyou 192or; Max Ozerov 52mr; mije_shots 17mo, 102; mikkelwilliam 59or; Mlenny 13or; Nikada 22mr, 59br, 78-79o, 130-131b; Leonardo Patrizi 43mlb; querebet 44-45o, 99ol; RomanBabakin 35b; Ter-roa 39mlb; typo-graphics 49mro; VFKA 22mro; Ziutograf 90ml.

Jüdisches Museum Berlin: Yves Sucksdroff 50bl.

Museum für Kommunikation Berlin: Michael Ehrhart 34bl.

Museum für Naturkunde: Carola Radk 126o.

Met dank aan Peres Projects; Berlin: Matthias Kolb 148o.

Pierre Boulez Salle: Volker Kreidler 70-71.

Robert Harding Picture Library: Stefan Huwiler 74or; Yadid Levy 10mlb.

Salt n Bone: 39mro.

Sammlung Boros: Installationsansicht mit Arbeiten von Michel Majerus / © NOSHE 128-129b.

Science Center Spectrum Stiftung Deutsches Technik-museum Berlin: Clemens Kirchner 186br.

SO36-Sub Opus 36 e.V.: © Prokura Nepp 11mo.

Shutterstock.com: EPA / Alexander Becher 53ml, /; Art-MediaFactory 248-249b; JurateBuivieni 52mlb; Hau-ke-Christian Dittrich 53br; frank_peters 2-3b; Pani Garmyder 136; shadiego 220-221.

Staatliche Museen Zu Berlin: Kunstgewerbemuseum / Achim Kleuer 176ol; August Haverkamp 203ol; David von Becker 87.

© Stadtmuseum Berlin: David von Becker 11b, 92mr; Foto Setzpfandt 113o.

Stasi-Museum/ASTAK e.V.: John Steer 231br.

SuperStock: DeAgostini / Adolph Menzel *Das Schlafzim-mer Des Kunstlers* (1847) 95bm.

Tanz im August: Dajana Lothert 53mr.

Tim Raue Restaurant; Berlin: Wolfgang Stahr 36ol.

Urban Nation Museum for Urban Contemporary Art: Sabine Dobre 168ol.

Urban Spree Galerie: 150ol.

Zeiss Grossplanetarium © SPB: F.M. Arndt 233b.

Zeughaus (Deutsches Historisches Museum): Thomas Bruns 66, 80ml.

Zoologischer Garten Berlin AG: Frank Roesner 207mr.

Voorflap: Alamy Stock Photo: imageBROKER / Karl-Heinz Spremberg mrb; **Depositphotos Inc:** Konrad Kerker mo; **Getty Images:** ullstein bild / Drescher ol; **Getty Images / iStock:** Nikada mlb; Noppasin or; SeanPavonePhoto b.

Omslag uitneembare kaart: 4Corners: Francesco Carovillano.

Afbeeldingen omslag:
Voorkant en rug: **4Corners:** Francesco Carovillano.
Achter: **123RF.com:** lauradibiase m; **4Corners:** Francesco Carovillano o; **AWL Images:** Sabine Lubenow mlb, br.

Cartografie: Mohammad Hassan.

Illustraties: Andrzej Wielgosz, Lena Maminajszwili, Dorota Jarymowicz, Pawel Pasternak.

Penguin
Random
House

A Dorling Kindersley book
www.dk.com

Oorspronkelijke titel:
DK Eyewitness Travel Guide:
Berlin

© 2025 Oorspronkelijke uitgave:
Dorling Kindersley Limited, A Penguin
Random House Company

© 2026 Nederlandstalige uitgave:
Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv
Amsterdam

www.capitool.nl
www.unieboekspectrum.nl

Capitool maakt deel uit van
Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv
Postbus 23202
1100 DS Amsterdam

22ste herziene druk 2026

Vertaling: Gon Hokke, Corry Lagewaard,
Frederike Plaggemars, Guido Vennix

Bewerking en omslag: Punt. vertaling &
redactie, Amersfoort, Gon Hokke, Corry
Lagewaard

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veeleelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining, AI training and similar technologies.

ISBN: 978 90 00 40485 8

NUR: 512

Alles is in het werk gesteld om ervoor te zorgen dat de informatie in dit boek bij het ter perse gaan zoveel mogelijk is bijgewerkt. Gegevens zoals telefoonnummers, openingstijden, prijzen, exposities en reisinformatie zijn echter aan veranderingen onderhevig. De uitgever is niet aansprakelijk voor consequenties die voortvloeien uit het gebruik van dit boek.